

**ПРОГРАММА
ВСТУПИТЕЛЬНОГО ИСПЫТАНИЯ**

для абитуриентов, поступающих для получения высшего образования
II ступени (магистратура),
по учебной дисциплине

ИСТОРИЯ БЕЛАРУСИ

для специальности
1-21 80 15 История (Отечественная история)

Тлумачальная запіска

Мэтай праграмы уступнага экзамену ў магістратуру па айчыннай гісторыі з'яўляецца праверка ўзроўня ведаў паступаючых з пункту гледжання далейшай падрыхтоўкі навукова-педагагічных работнікаў вышэйшай кваліфікацыі і павінна садзейнічаць фарміраванню спецыяліста як сацыяльна-актыўнай, творчай асобы. Паступаючы у магістратуру павінен вырашаць вучэбна-выхаваўчыя, навуковыя задачы, аналізіраваць мінулае, арыентавацца ў сучасным жыцці, быць патрыётам сваёй краіны.

Паступаючы, які рыхтуецца да здачы уступнага экзамену па курсу гісторыі Беларусі павінен **ведаць**:

- Аб'ект і прадмет гісторыі Беларусі як навукі, яе месца ў сістэме сацыяльна-гуманітарных ведаў, сувязь з іншымі гістарычнымі навукамі;
- Асноўныя перыяды гістарычнага развіцця Беларусі, падзеі, з'явы, даты, імёны, паняцці і заканамернасці, якія характэрны для пэўных этапаў і адносяцца да палітычнай, сацыяльна-эканамічнай гісторыі, гісторыі развіцця культуры, этнічных працэсаў, а таксама да міжнародных аспектаў айчыннай гісторыі;
- Гістарыяграфічныя і дыскусійныя аспекты навуковых праблем, якія разглядаюцца ў курсе айчыннай гісторыі, сучасныя навуковыя канцэпцыі, якія датычацца мінулага Беларусі.

валодаць:

- Вопытам аналізу вучэбнай, навуковай, навукова-папулярнай, грамадска-палітычнай літаратуры, выкарыстання сучасных тэхналогій атрымання новых ведаў у галіне гісторыі Беларусі;
- Асновамі методыкі самастойнай працы з крыніцамі па гісторыі Беларусі, апрацоўкі інфармацыі і выкарыстання яе ў вырашэнні прафесійных задач;
- Сучаснай метадалогіяй і методыкай навуковых даследаванняў у галіне айчыннай гісторыі, афармлення атрыманых вынікаў.

умець:

- Выкарыстоўваць атрыманыя веды па айчыннай гісторыі і прымяняць гэтыя веды пры вырашэнні вучэбна-выхаваўчых і навукова-метадычных задач.

**Раздзел I. Старажытная гісторыя Беларусі.
Узнікненне і развіццё першабытнага грамадства на беларускіх землях
(100 – 35 тыс. гадоў да н.э. – V ст. н.э.).**

Тэма 1. Засяленне чалавекам тэрыторыі Беларусі. Жыццё і гаспадарчая дзейнасць людзей ва ўмовах першабытнага грамадства

Пачатак засялення, актывізацыя гэтага працэсу ва ўмовах мезаліта, неаліта, перахода да веку металаў. Старажытныя паселішчы Бердыж, Юравічы. Станаўленне першабытнага грамадства, асноўныя фактары яго развіцця. Пераход да вытворчых формаў гаспадарання – земляробства і жывелагадоўлі, яго асаблівасці. Прамысловая дзейнасць, зараджэнне раместваў. Першапачатковы абмен. Формы сацыяльнай і грамадскай арганізацыі, сямейна-шлюбныя адносіны. Духоўнае жыццё, вераванні і абрады. Першабытнае мастацтва. Асноўныя дасягненні айчыннай і сусветнай навукі па вывучэнню першабытнага грамадства.

Тэма 2. Разлажэнне першабытнага грамадства

Індывідуалізацыя вытворчасці. Сельская абшчына, яе рысы. Сацыяльныя працэсы, складанне перадумоў для ўзнікнення маёмаснай і сацыяльнай няроўнасці, перахода да дзяржаўных формаў. Асноўная навуковая літаратура па тэме.

Тэма 3. Развіццё этнічных працэсаў ва ўмовах першабытнага грамадства

Даіндаеўрапейскі перыяд этнічнай гісторыі Беларусі. Археалагічныя культуры каменнага веку. Рассяленне індаеўрапейцаў. Праблема іх паходжання. Балты і іх археалагічныя культуры. З'яўленне славян на тэрыторыі Беларусі. Дыскусійныя пытанні па этнічнай гісторыі Беларусі.

Раздзел II.

**Беларусь у сярэднявеччы. Станаўленне і развіццё феадалізма
(VI – першая палова XIII стст.)**

Тэма 1. Рассяленне ўсходніх славян на беларускіх землях

Лакалізацыя ўсходнеславянскіх археалагічных культур. Дрыгавічы, радзімічы, крывічы. Іх этнічныя рысы, узаемадзеянне з балтамі. Асноўныя крыніцы і навуковая літаратура.

Тэма 2. Узнікненне і развіццё дзяржаўнасці на беларускіх землях

Дыскусійныя аспекты праблемы. Княства на тэрыторыі Беларусі (Полацкае, Тураўскае і інш.), іх месца ў палітычнай сістэме Старажытнай Русі. Асаблівасці развіцця дзяржаўнасці ва ўдзельны перыяд. Палітычная карта Беларусі ў XI – першай палове XIII стст. Органы ўлады і кіравання. Права.

Тэма 3. Сацыяльна-эканамічнае развіццё

Стан і развіццё сельскай гаспадаркі. Узнікненне гарадоў, іх паходжанне і геаграфічнае размяшчэнне. Гарадскія рамёствы, унутраны і знешні гандаль. Грашовая сістэма. Сацыяльныя працэсы. Узнікненне і развіццё феадальных адносін. Шматукладны характар эканомікі. Асноўныя дыскусійныя пытанні.

Тэма 4. Знешнепалітычныя ўмовы развіцця беларускіх зямель

Сувязі з Скандынавіяй, прыбалтыйскім рэгіёнам. Удзел княстваў беларускіх зямель ва ўмацаванні бяспекі Русі ў паўднёвым накірунку, развіцці сувязей з

Візантыяй. Барацьба з крыжакамі, татара-манголамі. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Тэма 5. Рэлігія і культура беларускіх зямель

Язычніцкія вераванні. Распаўсюджанне хрысціянства і яго ўплыў на развіццё культуры. Народная творчасць. Узнікненне і развіццё пісьменнасці. Літаратура. Рукапісныя кнігі (Тураўскае евангелле, інш.). Літаратурная і асветніцкая дзейнасць Ефрасінні Полацкай, Кірыла Тураўскага, інш. Летапісы. Пытанне аб Полацкім летапісу. Мясцовыя школы архітэктуры. Жывапіс. Прыкладнае мастацтва. Асноўныя работы айчынных навукоўцаў па тэме.

Тэма 6. Развіццё этнічных працэсаў у старажытнарускай перыяд

Фарміраванне ўсходнеславянскай старажытна-рускай супольнасці, яе роля ў этнагенезе беларусаў. Значэнне старажытнарускага перыяда ў гісторыі Беларусі. Асноўныя пункты гледжання ў гістарычнай навуцы па пытанню.

Раздзел III. Беларускія землі ў складзе Вялікага Княства Літоўскага (другая палова XIII – першая палова XVI стст.).

Тэма 1. Утварэнне Вялікага княства Літоўскага (ВКЛ)

Развіццё дзяржаўнаўтваральных працэсаў у балтаў і іх уплыў на ўзнікненне ВКЛ. Летапісная Літва, пытанне аб яе знаходжанні і ролі. Узмацненне тэндэнцыяў да палітычнай кансалідацыі на ўсходнеславянскіх землях. ВКЛ – адзін з цэнтраў такой кансалідацыі. Роль знешняга фактара ва ўтварэнні ВКЛ. Асноўныя дыскусійныя пытанні ўтварэння ВКЛ.

Тэма 2. Станаўленне і развіццё ВКЛ, яго дзяржаўна-палітычны лад

Міндоўг і яго палітыка. Барацьба ў Княстве пасля смерці Міндоўга. Аб'яднальная палітыка Віцены, Гедыміна і Альгерда. Шляхі ўключэння беларускіх зямель ў склад ВКЛ. Тэрытарыяльны рост Княства ў канцы XIV – пачатку XV стст. Дзяржаўна-палітычны строй ВКЛ, яго асаблівасці. Структура органаў улады і кіравання. Заканадаўства, судзебная сістэма. Дзяржаўная сімволіка Княства. Асноўныя дыскусійныя пытанні і навуковыя працы па тэме.

Тэма 3. Эканамічнае развіццё і сацыяльныя працэсы на беларускіх землях

Змены ў сельскай гаспадарцы. Развіццё феадальных адносін. Запрыгоньванне сялян. Іх павіннасці. Узрастанне ролі гарадоў. Гарады – цэнтры рамяства і гандлю. Развіццё гарадскога самакіравання. Асноўныя працы па тэме.

Тэма 4. Унутрыпалітычнае становішча ў ВКЛ, яго знешняя палітыка

Прычыны ўнутрыпалітычных канфліктаў у Княстве. Абвастрэнне ўнутрыпалітычных супярэчнасцей у 40-я – 80-я гады XIV ст. Крэўская унія і яе ўплыў на палітычнае становішча ў Княстве. Праўленне Вітаўта. Унутрыпалітычная барацьба ў Княстве ў 30-е гады XV ст., яе характар. Становішча ў Княстве у другой палове XV – першай палове XVI стст. Паўстанне М.Глінскага. Мэты і задачы знешняй палітыкі. Адносіны ВКЛ з Маскоўскім княствам, прычыны канфліктаў. Барацьба з Тэўтонскім і Лівонскім ордэнамі. Паўднёвыя накірунак у знешняй палітыцы ВКЛ. Устанаўленне і развіццё сувязей з Польшчай. Асноўныя даследаванні айчынных і замежных гісторыкаў па тэме.

Раздел IV. Беларускія землі у палітычнай сістэме Рэчы Паспалітай (другая палова XVI – першая палова XVII стст.)

Тэма 1. Люблінская унія. Утварэнне Рэчы Паспалітай

Прычыны уніі, яе падрыхтоўка. Люблінскі сейм 1569 г. і яго рашэнне. Дзяржаўна-палітычнае становішча ВКЛ у Рэчы Паспалітай. Роль Статута 1588 г. у забеспячэнні аўтаномнасці Княства. Абвастэрэнне становішча ў Княстве пасля смерці Жыгімонта-Аўгуста. Спробы аддзялення ВКЛ ад Польшчы. Гістарыяграфія праблемы.

Тэма 2. Станаўленне і развіццё фальваркава-паншчынай гаспадаркі на Беларусі. Урбанізацыйныя працэсы.

Аграрная рэформа 1557 года і яе роля ў развіцці феадальнай гаспадаркі. Юрыдычнае афармленне прыгоннага права. Абвастэрэнне сацыяльных супярэчнасцей. Колькасць гарадскіх пасяленняў, іх класіфікацыя. Сацыяльны склад насельніцтва гарадоў. Эканамічнае развіццё гарадоў. Сістэма гарадскога самакіравання, роля Магдэбургскага права ў яе афармленні і развіцці. Сацыяльныя канфлікты ў гарадах. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Тэма 3. Рэлігійна-канфесійнае становішча на Беларусі

Праваслаўная царква і яе становішча. Рост уплыву каталіцкай царквы. Рэфармацыйны рух, яго асаблівасці і асноўныя плыні. Ідэя царкоўнай уніі, яе прыхільнікі і праціўнікі. Брэсцкі царкоўны сабор 1596 года, яго рашэнні. Узнікненне уніяцкай царквы. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Раздел V. Утварэнне беларускай народнасці.

Культура Беларусі другой паловы XIII – першай паловы XVII стст.

Тэма 1. Фарміраванне беларускай народнасці

Гістарычныя перадумовы і фактары фарміравання. Тэрытарыяльная аснова беларускай народнасці. Рост этнічнай самасвядомасці насельніцтва беларускіх зямель, формы і асаблівасці яе праяўлення. Гісторыя з'яўлення і распаўсюджвання назвы “Белая Русь”, яе тэрытарыяльна-геаграфічная лакалізацыя, паходжане. Дыскусійныя аспекты этнагенеза беларусаў. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Тэма 2. Развіццё культуры беларускіх зямель

Умовы і фактары развіцця. Рэнесанс на Беларусі, яго ўплыў на культуру. Старажытнаруская спадчына ў беларускай культуры. Народная творчасць, асноўныя напрамкі ў яе развіцці. Школы і школьная адукацыя. Роль канфесій ў яе развіцці. Кнігадрукаванне, роля Ф.Скарыны у зараджэнні і развіцці кнігавыдавецкай дзейнасці. Друкарні на тэрыторыі Беларусі. С.Будны, В.Цяпінскі, С.Собаль і іх роля ў развіцці кнігавыдавецтва. Дзейнасць І.Федарава, П.Мсціслаўца, братаў Л. і С.Зізанняў, М.Сматрыцкага. Узрастанне ролі літаратуры ў духоўным жыцці. Мастацтва. Развіццё навуковых ведаў, філасофскай і грамадскай думкі. Распаўсюджанне ідэй гуманізма на Беларусі. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Раздел VI. Беларусь у другой палове XVII – XVIII стст.

Нарастанне крызісных з'яў у Рэчы Паспалітай

Тэма 1. Ваенныя дзеянні на беларускіх землях ў сярэдзіне - другой палове XVII ст. Паўстанні канца 40-х – пачатка 50-х гадоў, іх прычыны, удзельнікі,

характар. Пачатак паўстанняў, роля казацкіх атрадаў у разгортванні барацьбы, яе ход. Прычыны паражэння. Беларускае землеўладанне ў час вайны Расіі і Рэчы Паспалітай 1654 - 1667 гг. Распаўсюджанне расійскай адміністрацыі на беларускія землі, палітыка царызма і настрой грамадства. Становішча на беларускіх землях у канцы 50 - першай палове 60-х гадоў. Андрусаўскае перамер'е, яго ўмовы. Асноўныя навуковыя працы па праблеме.

Тэма 2. Абвастрэнне ўнутрыпалітычнага становішча ў канцы XVII – сярэдзіне XVIII стст. Барацьба магнацкіх групавак у 1696 – 1700 гг. Уступленне Рэчы Паспалітай у Паўночную вайну. Распаўсюджанне ваенных дзеянняў на беларускія землі. Вынікі вайны для Беларусі, яе уплыў на становішча ў Рэчы Паспалітай. Унутрыпалітычная барацьба ў Рэчы Паспалітай у 20 – 30-я гады XVIII ст., аслабленне каралеўскай улады. Асноўныя навуковыя працы па праблеме.

Тэма 3. Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель

Заняпад эканомікі беларускіх зямель у другой палове XVII – пачатку XVIII стст., яго прычыны. Стан сельскай гаспадаркі. Шляхі пераадолення яе заняпада. Разбурэнні гарадоў і мястэчак. Застой у развіцці гарадскога рамяства і гандлю. Ажыўленне эканамічнага жыцця ў сярэдзіне XVIII ст. Новыя з'явы ў развіцці феадальнай гаспадаркі, спробы яе рацыяналізацыі. Развіццё сялянскай гаспадаркі. Віды феадальнай рэнты. Маёмасная дыферэнцыяцыя сялян. Рост прамысловасці. Актывізацыя гандлёвай дзелнасці. Характар эканамічных змен. Абвастрэнне сацыяльных супярэчнасцей. Актывізацыя барацьбы сялян. Сацыяльныя канфлікты ў гарадах. Асноўныя навуковыя працы па праблеме.

Тэма 4. Рэлігійна-канфесійнае становішча на беларускіх землях

Абвастрэнне рэлігійных супярэчнасцей у сувязі з узнікненнем уніяцкай царквы. Умацаванне пазіцый гэтай царквы на беларускіх землях. Барацьба за захаванне праваслаўнай царквы, яе становішча ў Рэчы Паспалітай. Дзейнасць каталіцкай царквы. Пратэстанцкія рэлігійныя аб'яднанні. Распаўсюджанне на Беларусі стараабрадаўства. Становішча нехрысціянскіх канфесій (іслам, іудаізм). Асноўныя навуковыя працы па праблеме.

Тэма 5. Падзелы Рэчы Паспалітай. Уключэнне беларускіх зямель у склад Расіі (70 – 90-я гады XVIII ст.).

Прычыны падзелаў. Абвастрэнне ўнутрыпалітычнага крызісу ў Рэчы Паспалітай ў пачатку 60-х гадоў XVIII ст.. Спробы рэформаў. Дысідэнцкае пытанне. Канфедэрацкі рух. Першы падзел Рэчы Паспалітай. Пачатак далучэння беларускіх зямель да Расіі. Актывізацыя дзяржаўных рэформаў у другой палове 70-х – пачатку 90-х гадоў XVIII ст. Чатырохгадовы сейм і яго рашэнні. Канстытуцыя 3 мая 1791 года. Барацьба кансерватыўных сіл супраць рэформ. Другі падзел Рэчы Паспалітай і далучэнне да Расіі цэнтральнай часткі Беларусі. Паўстанне Т.Касцюшкі, яго ўдзельнікі, мэты, характар. Ваенныя дзеянні на тэрыторыі Беларусі. Я.Ясіньскі і яго роля ў разгортванні барацьбы ў Літве і Беларусі. Паражэнне паўстання, трэці падзел Рэчы Паспалітай. Далучэнне да Расіі заходняй часткі Беларусі. Асноўныя навуковыя працы і дыскусійныя пытанні па тэме.

Тэма 6. Культура беларускіх зямель

Ускладненне ўмоў для развіцця культуры. Народная творчасць і яе роля ў развіцці культуры. Стан школьнай асветы. Дзейнасць Адукацыйнай камісіі і яе

роля ў пераходзе да свецкай сістэмы адукацыі. Літаратура. Развіццё архітэктуры і жывапісу. Музычнае мастацтва. Прыгонныя тэатры. Асноўныя накірункі ў развіцці палітычнай думкі. Ідэі Асветніцтва на Беларусі. Развіццё навуковых ведаў (М.Пачобут-Адленіцкі, К.Семяновіч і інш.). Агульная ацэнка змен у культурным развіцці беларускіх зямель. Асноўныя навуковыя працы па праблеме.

Частка II. Гісторыя новага часу (канец XVIII ст. – 1917 г.)

Раздзел I. Беларусь у перыяд крызісу феадальна-прыгонніцкага ладу (канец XVIII – 50-я гг. XIX ст.)

Тэма 1. Палітычнае становішча беларускіх зямель у складзе Расійскай імперыі

Змены ў сістэме мясцовага дзяржаўнага кіравання і суда. Мэты палітыкі на далучаных тэрыторыях, вызначаныя Кацярынай II. Права і прывілеі дваранства. “Разбор шляхты”. Падаткі і павіннасці сялян і мяшчан. Канфесійная палітыка. Вайна 1812 г. і лёс Беларусі. Адносіны да вайны мясцовага насельніцтва. Узмацненне палітычнай рэакцыі пасля Венскага кангрэса.

Тайныя таварыствы дваранскіх рэвалюцыянераў. Паўстанне 1830-1831 гг. у Польшчы, Літве і Беларусі. Шляхецкая абмежаванасць праграмы яго кіраўнікоў. Зараджэнне рэвалюцыйна-дэмакратычнай плыні ў вызваленчым руху. Змены ў палітыцы царызму ў 30-я гг. Асноўныя навуковыя даследванні і дыскусійныя пытанні па праблемах.

Тэма 2. Сацыяльна-эканамічнае развіццё. Крызіс феадальна-прыгонніцкай сістэмы

Землеўладанне і гапаспадарка памешчыкаў. Рост фальваркаў і павіннасцей сялян. Развіццё буйнапамеснай прадпрымальніцкай гаспадаркі прыгонніцкага тыпу. Вотчынная прамысловасць. Пачатак прамысловай рэвалюцыі і яе асаблівасці ў Беларусі. Суадносіны дробнай, мануфактурнай і фабрычнай вытворчасці ў канцы 50-х гг. XIX ст. Змены ў галіновай структуры прамысловасці ў 1796 – 1860 гг. Узровень гарадской, купецка-мяшчанскай прамысловасці ў параўнанні з вотчынай. Дынаміка колькасці гарадскога насельніцтва ў канцы XVIII – 50-х гг. XIX ст. Асаблівасці саслоўнага і канфесійнага складу гараджан. Прычыны рэформаў Кісялёва, іх сутнасць і значэнне. Крызіс фальварачна-паншчыннай сістэмы. Падрыхтоўка да адмены прыгоннага права. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Тэма 3. Культура Беларусі ў першай палове XIX ст.

Школьная рэформа 1803 – 1804 гг. Пачатковая і сярэдняя адукацыя. Школьны статут 1828 г. і яго асаблівасці на Беларусі. Вышэйшыя навучальныя ўстановы. Развіццё славяназнаўства і беларусістыкі. Гістарычныя, этнаграфічныя і краязнаўчыя даследванні. Публікацыі беларускага фальклора ў польскім і расійскім друку. Кнігадрукаванне і перыядычныя выданні. Бібліятэкі. Польскамоўная “краёвая” літаратура. Вытокі і станаўленне новай беларускай літаратуры і літаратурнай мовы. Польскі і расійскі тэатр у Беларусі. Жывапіс. Архітэктура. Прыкладное мастацтва. Уплыў польскай і рускай культур на культуру беларускага народа. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Раздзел II. Беларусь у пачатковы перыяд капіталізму (60 – 90-я гг. XIX ст.)

Тэма 4. Буржуазныя рэформы і контрэформы. Асаблівасці палітыкі царызма ў Беларусі

Адмена прыгонага права. Ацэнка “Палажэнняў” 19 лютага 1861 г. Асаблівасці рэформы на ўсходняй і цэнтральна-заходняй Беларусі. Рэалізацыя рэформы 1861 г. Уплыў на яе паўстання 1863 г. Рэформа 1867 г. у дзяржаўнай вёсцы. Вынікі і значэнне аграрна-сялянскіх рэформаў. Феадальныя перажыткі. Рэформы інстытутаў дзяржаўнай ўлады. Новыя органы ў сістэме мясцовага дзяржаўнага кіравання і суда. Гарадское і сельскае самакіраванне. Асаблівасці палітыкі царызму ў заходніх губернях у 60 – 90-х гг. XIX ст. Контрэформы. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Тэма 5. Развіццё капіталізма і фарміраванне класаў буржуазнага грамадства

Распад дваранскага і рост буржуазнага землеўладання. Асаблівасці гэтага працэса ў Беларусі і іх прычыны. Спецыялізацыя сельскай гаспадаркі Беларусі. Прамысловая рэвалюцыя. Дынаміка дробнатаварнай, мануфактурнай і фабрычнай вытворчасці. Галіновая структура і размяшчэнне прамысловасці. Развіццё транспарта і сродкаў сувязі. Крэдытныя ўстановы. Уплыў адмены прыгоннага права і прамысловай рэвалюцыі на развіццё гарадоў. Прамысловыя мястэчкі. Саслоўны, канфесійны і нацыянальны склад гарадскога і сельскага насельніцтва. Фарміраванне пралетарыята і буржуазіі ў вёсцы і горадзе. Іх нацыянальны склад. Дынаміка колькасці рабочых у дробнатаварнай, мануфактурнай і фабрычнай вытворчасці. Галінова-прафесійны склад прамысловых рабочых. Рабочыя адыходнікі. Становішча рабочых і сялян. Стан вывучэння праблемы ў айчынай навуцы.

Тэма 6. Грамадска-палітычныя рухі

Паўстанне 1863-1864 гг. у Польшчы, Літве і Беларусі. “Чырвоныя” і “белыя”, рэвалюцыйныя дэмакраты і шляхецкія рэвалюцыянеры. Пазіцыі К. Каліноўскага. Барацьба за кіраўніцтва паўстаннем. Тактыка паўстанцеў. Палітыка М. Мураўёва. Прычыны паражэння і значэнне паўстання. Дынаміка, віды і формы, характар сялянскага руха. Народнікі як выразнікі інтарэсаў дробных вытворцаў. Ідэйна-арганізацыйны крызіс народніцтва. Хваляванні і стачкі рабочых. Пачатак прапаганды марксізма. Пераход сацыял-дэмакратаў да масавай агітацыі і ўздым рабочага руха ў другой палове 90-х гг. Утварэнне агульнагарадскіх і рэгіянальных рабочых арганізацый сацыял-дэмакратычнага накірунка. I з’езд РСДРП і яго рашэнні. Асноўныя дыскусійныя патанні.

Тэма 7. Культура Беларусі ў другой палове XIX ст.

Змены ў сістэме пачатковай і сярэдняй адукацыі паводле школьнай рэформы 1864 г. Тыпы і колькасць школ. Іх праграмы. Падрыхтоўка настаўнікаў. Удзельная вага пісьменнага насельніцтва ў гарадах і сельскай мясцовасці ў канцы XIX ст. Вывучэнне гісторыі, этнаграфіі, фальклора, мовы, матэрыяльнай культуры беларусаў. Краязнаўчыя даследванні. “Заходнерусізм”. Кнігадрукаванне. Перыядычныя выданні. Беларуская літаратура. Стан беларускамоўнага друку. Мастацтва. Архітэктура. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Тэма 8. Асаблівасці ўтварэння беларускай нацыі

Этнічная тэрыторыя беларусаў у XIX ст. паводле звестак тагачаснай навуковай літаратуры, картаграфічных матэрыялаў і перапісу насельніцтва 1897 г. Уплыў прыродна-геаграфічных і кліматычных умоў на традыцыйную матэрыяльную і духоўную культуру беларускага народа. Асаблівасці рассялення, заняткаў, сааслоўна-класавай структуры і канфесійнага складу беларускага насельніцтва ў параўнанні з мясцовым рускім, польскім і яўрэйскім насельніцтвам. Узмацненне агульнасці гаспадарчага жыцця ў беларускім рэгіёне ў 60 – 90-я гг. Унутранія і знешнія міграцыі насельніцтва краю. Фарміраванне нацыянальнай (літаратурнай) мовы. Праявы этнічнай самасвядомасці. Уплыў палітыкі царызму, праваслаўнай царквы і каталіцкага касцела на працэс фарміравання сучаснай беларускай нацыі. Стан навуковай распрацаванасці праблемы.

Раздзел III. Беларусь у перыяд буржуазна-дэмакратычных рэвалюцый (пачатак XX ст.)

Тэма 9. Рэвалюцыя 1905 – 1907 гг.

Абстраэнне агульнарасійскага сацыяльна-палітычнага крызіса ў пачатку XX ст. асаблівасці яго праяў на Беларусі. Ваганні ў палітыцы царызму. “Паліцэйскі сацыялізм”. Разгортванне сіяністскага руху на Беларусі. Мясцовыя арганізацыі рэвалюцыйных партый. Рабочы і сялянскі рух. Пачатак рэвалюцыі. Вызваленчы рух у студзені – верасні 1905 г. Кастрычніцкая і снежаньская палітычная стачкі. Кааліцыйныя саветы і камітэты. Завяршэнне партыйнага афармлення трох палітычных лагераў. Беларускі нацыянальны рух у перыяд рэвалюцыі. Трэччэрвеньскі дзяржаўны пераварот. Вынікі і значэнне рэвалюцыі для Беларусі. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Тэма 10. Сацыяльна-эканамічнае развіццё. Рэформы П.А. Сталыпіна. Грамадскі рух ў 1907-1914 гг.

Развіццё прамысловасці ў 1900 – 1913 гг. Дынаміка рамесна-саматужнай, дробна-капіталістычнай і цэнзавай прамысловасці. Змены ў галіновай структуры. Становішча рабочых. Прычыны, мэты і сутнасць аграрнай рэформы. Яе вынікі і значэнне. Рост сельскагаспадарчай вытворчасці. Палітычная сістэма пасля 3 чэрвеня 1907 г. і асаблівасці яе перыяда на Беларусі. Земская рэформа ў Заходніх губернях. Вынікі выбараў у III Дзяржаўную думу ў беларускіх губернях. Грамадска-палітычны рух на Беларусі. Газета “Наша Ніва” – ідэйна-арганізацыйны цэнтр беларускага нацыянальнага руху. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Тэма 11. Беларусь у час Першай сусветнай вайны і другой дэмакратычнай рэвалюцыі

Пачатак вайны. Адносіны да вайны асноўных палітычных сіл. Ваенныя дзеянні на тэрыторыі Беларусі. Эвакуацыя і бежанцы. Заходняя Беларусь пад нямецкай акупацыяй. Эканамічная і нацыянальна-культурная палітыка акупацыйных уладаў. Беларускі нацыянальны рух у зоне акупацыі. Становішча ва ўсходняй Беларусі. Крызісны стан гаспадаркі. Ваенныя павіннасці насельніцтва. Асаблівасці рабочага і сялянскага руха ў перыяд вайны. Пачатак разлажэння арміі. Стан беларускага нацыянальнага руха на расійскай тэрыторыі. Лютаўская

рэвалюцыя і яе ўплыў на ўсходнюю Беларусь. утварэнне Саветаў рабочых і салдацкіх дэпутатаў і новых органаў улады. Двоеўладдзе ў войску. Губернскія з'езды сялян і іх рашэнні. З'езд беларускіх нацыянальных арганізацый. Адносіны да беларускага нацыянальнага руха расійскіх партый. Стан навуковай распрацаванасці праблемы у айчыннай гістарыяграфіі.

Тэма 12. Культура Беларусі ў пачатку ХХ ст.

Змены ў сістэме пачатковай і сярэдняй адукацыі. Развіццё прафесійнай адукацыі. Даследаванні духоўнай і матэрыяльнай культуры беларусаў, гісторыі Беларусі. Дзейнасць медыцынскіх і сельскагаспадарчых таварыстваў. Перыядычны рух і кнігадрукаванне. Беларуская літаратура ў пачатку ХХ ст. Станаўленне беларускага прафесійнага тэатра. Музыка. Выяўленчае мастацтва. Архітэктура. Асноўныя навуковыя працы.

Частка III. Гісторыя Беларусі навейшага часу

Раздел I. Беларусь у перыяд падрыхтоўкі і правядзення Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Барацьба за стварэнне беларускай дзяржаўнасці Замежныя ваенныя інтэрвенцыі і грамадзянская вайна на Беларусі

Тэма 1: Кастрычніцкая рэвалюцыя і ўстанаўленне Савецкай ўлады на Беларусі

Абвастранне палітычнай сітуацыі летам 1917 г. Барацьба працоўных і салдат Заходняга фронту супраць карнілаўскага мяцяжу. Бальшавізацыя Саветаў. Кастрычніцкае ўзброенае паўстанне ў Петраградзе. Усталяванне Савецкай ўлады ў Мінску. Стварэнне Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта (ВРК) Заходняй вобласці і фронту. Пераход улады ў рукі Саветаў у Віцебску, Магілёве, Гомелі, Полацку і іншых гарадах Беларусі. Утварэнне абласнога выканаўчага камітэта Заходняй вобласці (Аблвыканкамзаха). Асноўныя дыскусійныя аспекты і навуковыя працы.

Тэма 2: Станаўленне беларускай дзяржаўнасці

Інтэрвенцыя і акупацыя Германіяй часткі Беларусі. Германскі акупацыйны рэжым. Брэсцкі мір і Беларусь. Абвясчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі, яе палітыка. Барацьба працоўных Беларусі супраць акупантаў вясной і летам 1918 года. Лістападаўская рэвалюцыя ў Германіі і вывад нямецкіх войск. VI Паўночна-Заходняя абласная канферэнцыя РК КП(б). Абвясчэнне БССР, яе тэрыторыя. Маніфест Часовага рабоча-сялянскага ўрада Беларусі. 1-ы Усебеларускі з'езд Саветаў. Стварэнне Літоўска-Беларускай ССР, яе тэрыторыя. Гаспадарчае і культурнае будаўніцтва ў ЛітБел. З.Ф. Жылуновіч, А.Ф. Чарвякоў, А.Ф. Мяснікоў, В.Г. Кнорын. Асноўныя дыскусійныя аспекты праблемы.

Тэма 3: Беларусь у перыяд польскай інтэрвенцыі (1919-1920 гг.)

Прычыны савецка-польскай вайны. Захоп беларускіх зямель польскімі інтэрвентамі. Акупацыйны рэжым. Палітыка Я. Пілсудскага ў беларускім пытанні. Палітыка беларускіх нацыянальных партый і арганізацый у перыяд польскай акупацыі. Падпольная і партызанская барацьба ў тыле польскіх акупантаў.

Наступленне Чырвонай Арміі на Заходнім фронце. Паўторнае абвяшчэнне БССР. Контрудар польскіх войск. Падпісанне перамір'я і яго ўмовы. Разгром войск Булак-Булахавіча. Рыжскі мірны дагавор. Палітыка-эканамічныя вынікі савецка-польскай вайны. Асноўныя дыскусійныя пытанні.

Раздзел II. Беларусь у межваенны перыяд

Тэма 4: Новая эканамічная палітыка на Беларусі

Эканамічная і ўнутрыпалітычнае становішча рэспублікі пасля заканчэння грамадзянскай вайны. Палітыка “ваеннага камунізму”. X з’езд РКП(б). Сутнасць і мэты новай эканамічнай палітыкі. Сістэма мерапрыемстваў НЭПа ў горадзе і на вёсцы. Кааперацыя, яе асноўныя віды і іх развіццё на Беларусі. Згортванне НЭПа, яго вынікі і ўрокі. Асноўныя дыскусійныя пытанні..

Тэма 5. Нацыянальна-дзяржаўнае будаўніцтва ў 1921 – 1927 гг.

Аб’яднанне савецкіх рэспублік у адзіным дзяржаўным саюзе. IV з’езд Саветаў БССР і яго рашэнні. I з’езд Саветаў ССРСР. Першае ўзбуйненне БССР. VI з’езд Саветаў Беларусі. Новы адміністрацыйны падзел Беларусі. Другое ўзбуйненне тэрыторыі Беларусі. Канстытуцыя Беларусі 1927 г. Стан навуковага вывучэння праблемы. Дыскусійныя пытанні.

Тэма 6. Грамадска-палітычнае і культурнае жыццё ў 20-я гады XX стагоддзя

Палітыка беларусізацыі і яе сутнасць, мэты і задачы, цяжкасці і поспехі. Станаўленне сістэмы адукацыі. Ліквідацыя масавай непісьменнасці. Стварэнне вышэйшай школы. Развіццё навукі. Інстытут беларускай культуры. Навуковая і педагагічная дзейнасць У. Пічэты, У.Ігнатоўскага, З. Жылуновіча. Развіццё краязнаўства. Літаратурныя аб’яднанні. Я. Купала, Я. Колас, К. Чорны. Тэатральнае, музычнае, выяўленчае мастацтва. Музеі. Асноўныя навуковыя працы.

Тэма 7. Ажжыццяўленне індустрыялізацыі ў БССР

Неабходнасць індустрыялізацыі і асаблівасці яе правядзення ў рэспубліцы. Новае прамысловае будаўніцтва і рэканструкцыя старых прадпрыемстваў. Падрыхтоўка кадраў НТР і кваліфікаваных рабочых. Стаханаўскі рух. Вынікі індустрыялізацыі ў БССР. Асноўныя дыскусійныя пытанні.

Тэма 8. Калектывізацыя сельскай гаспадаркі ў БССР

Становішча сельскай гаспадаркі рэспублікі ў канцы 20-х гадоў. Формы і метады правядзення калектывізацыі. Цяжкасці і памылкі ў калгасным будаўніцтве, іх аб’ектыўныя і суб’ектыўныя прычыны. Рэпрэсіі супраць сярэднякоў і іх “раскулачванне”. Арганізацыйна-гаспадарчае ўмацаванне калгасаў. МТС і іх роля ў калгаснай вытворчасці. Саўгасы, іх вытворчасць. Завяршэнне калектывізацыі і яе вынікі. Асноўныя дыскусійныя пытанні.

Тэма 9: Культурнае развіццё ў 30-я гады

Пераход да абавязковага сямігадовага навучання. Вышэйшая і сярэдняя спецыяльная адукацыя. Навука. Развіццё беларускай літаратуры, тэатра, архітэктуры. Фарміраванне ў рэспубліцы адміністрацыйна-каманднай сістэмы кіравання. Згортванне беларусізацыі. Асноўныя дыскусійныя пытанні.

Тэма 10: Заходняя Беларусь у складзе Польшчы (1921 – 1939 гг.)

Палітыка польскіх улад. Віленскі канфлікт. Становішча рабочых і сялян. Нацыянальна-вызваленчы, рабочы і сялянскі рух. Эміграцыя. Аграрныя рэформы і іх сутнасць. Дзейнасць палітычных партый і арганізацый. Б. Тарашкевіч. Клуб “Змаганне”. Дзейнасць “Таврыства беларускай школы” (ТБШ). І. Дварчанін, П. Пестрак, Р. Шырма і інш. грамадска-палітычная думка. Забастовачная барацьба і партызанскі рух. Праблема стварэння антыфашысцкага народнага фронту. Роспуск КПП, КПЗБ і КСМЗБ. Стан навуковага вывучэння праблемы.

Тэма 11. Уз’яднанне Заходняй Беларусі з БССР

Паход Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь. Арганізацыя часовых органаў кіравання, іх дзейнасць. Народны сход і яго рашэнні. Прыняцце Заходняй Беларусі ў склад СССР і ўз’яднанне яе з БССР. Стварэнне органаў Савецкай ўлады і іх дзейнасць. Перадача Віленскага краю Літве. Гістарычнае значэнне ўз’яднання беларускага народа ў адзінай дзяржаве. Асноўныя дыскусійныя пытанні.

Раздзел III. Беларусь у гады другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў

Тэма 12. Пачатак Вялікай Айчыннай вайны

Вераломны напад фашысцкай Германіі на СССР. Баі ў прыгранічных раёнах. Абарона Брэсцкай крэпасці. Баі пад Мінскам, Барысавам. Абарона Магілёва і Гомеля. Прычыны паражэння савецкіх войск у першы перыяд вайны. Акупацыйны рэжым фашысцкіх захопнікаў, іх палітыка. Калабаранцкія арганізацыі на Беларусі. Другі “Усебеларускі кангрэс”. Масавыя знішчэнне насельніцтва. Карныя экспедыцыі. Асноўныя навуковыя працы па праблеме.

Тэма 13. Партызанская і падпольная барацьба на акупіраванай тэрыторыі

Стварэнне сеткі падпольных партыйных і камсамольскіх арганізацый. Баявая дзейнасць партызан і падпольшчыкаў. Стварэнне ЦШПР і БШПР. Партызанскія рэйды. “Рэйкавая вайна”. Асаблівасці разгортвання партызанскага руху ў Заходняй Беларусі. Армія Краёва, яе мэты, тактыка і дзейнасць. Асноўныя навуковыя працы па праблеме.

Тэма 14. Вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў

Уступленне савецкіх войск на тэрыторыю рэспублікі і вызваленне яе ўсходніх раёнаў. Узаемадзеянне партызан з часцямі Чырвонай Арміі. Беларуская наступальная аперацыя “Баграціён”, яе вынікі. Ваенна-палітычнае і стратэгічнае значэнне разгрому гітлераўцаў у Беларусі. Уклад беларускага народа ў разгром Германіі і Японіі. Страты Беларусі ў Другой сусветнай вайне. Асноўныя дыскусійныя пытанні. Стан навуковага вывучэння праблемы.

Раздзел IV. Беларусь у 1945 – другой палове 80-х гадоў

Тэма 15. Аднаўленне і развіццё народнай гаспадаркі і культурнай сферы ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе

Масовы ўдзел насельніцтва рэспублікі ў аднаўленчых работах. Аднаўленне прамысловасці і стварэнне яе новых галін, індустрыялізацыя заходніх абласцей

рэспублікі. Дапамога народаў СССР у аднаўленні сельскай гаспадаркі. Калектывізацыя ў заходніх абласцях. Аднаўленне дзейнасці партыйных, савецкіх органаў і грамадскіх арганізацый пасля вайны. Матэрыяльнае і бытавое становішча працоўных рэспублікі. Аднаўленне сістэмы адукацыі, навукі, сеткі культурна-асветніцкіх устаноў. Літаратура. Тэатр. Музыка. Архітэктура. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Тэма 16. Эканоміка Беларусі ў сярэдзіне 50-х – сярэдзіне 1980-х гг.

Эканамічная рэформа 1965 года. Асаблівасці навукова-тэхнічнага прагрэса ў Беларусі ва ўмовах НТР. Змены ў структуры прамысловасці. Ажыццяўленне эканамічнай рэформы ў сельскай гаспадаркі. Спецыялізацыя і канцэнтрацыя сельскагаспадарчай вытворчасці. Меліарацыя і хімізацыя. Стварэнне аграпрамысловых комплексаў. Асноўныя навуковыя працы па тэме.

Тэма 17. Грамадска-палітычнае, сацыяльнае і культурнае развіццё рэспублікі ў сярэдзіне 50-х – сярэдзіне 1980-х гг.

Спробы дэмакратызацыі грамадскага жыцця. Рэабілітацыя ахвяр культу асобы. Дзейнасць КПБ, Саветаў, прафсаюзаў і камсамола. Змены сацыяльнай структуры насельніцтва. Жыццёвы ўзровень насельніцтва. Пераход да абавязковай васьмігадовай і ўсеагульнай сярэдняй адукацыі. Прафесійна-тэхнічная адукацыя. Вышэйшыя і сярэднія спецыяльныя вучэбныя ўстановы. Развіццё фундаментальнай навукі. Літаратура, мастацтва і народная творчасць. Гістарыяграфія пытання.

Тэма 18. Міжнародныя сувязі БССР у сярэдзіне 50-х – сярэдзіне 80-х гг.

Заклучэнне міжнародных дагавораў і актывізацыя дзейнасці рэспублікі ў міжнародных арганізацыях. Міжнародныя сувязі дзяржаўных органаў і грамадскасці. Знешнепалітычныя адносіны. Культурнае супрацоўніцтва. Навуковы абмен. Стан навуковага вывучэння праблемы.

Тэма 19. Грамадска-палітычнае жыццё (1985 – пачатак 1990-х гг.)

Неабходнасць карэнных пераўтварэнняў у грамадстве. Курс на перабудову. Дэмакратызацыя грамадскага жыцця. Развіццё галоснасці і плюралізму думак. Узнікненне палітычнай апазіцыі. Саветы і грамадска-палітычнае жыццё. Крызіс аднапартыйнай сістэмы. Утварэнне і дзейнасць палітычных партый і грамадска-палітычных рухаў. Фарміраванне шматпартыйнай сістэмы. Асноўныя дыскусійныя пытанні.

Раздел V. Беларусь на сучасным этапе

Тэма 20. Абвяшчэнне незалежнасці Рэспублікі Беларусь

Прыняцце Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце. Жнівеньскі (1991 г.) путч і яго вынікі. Наданне Дэкларацыі статуса канстытуцыйнага закона. Закон БССР аб назве рэспублікі. Фарміраванне дзяржаўных інстытутаў улады. Прыняцце Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь (1994 г. са змяненнямі і дапаўненнямі). Станаўленне прэзідэнтскай палітычнай сістэмы ў Беларусі. Рэферэндумы ў маі 1995 г. і лістападе 1996 г., іх вынікі.

Тэма 21. Сацыяльна-эканамічнае развіццё Рэспублікі Беларусь (пачатак 1990-х - 2015 гг.)

Разбурэнне эканамічных сувязей пасля развала СССР. Эканамічныя рэформы, іх станаўчыя і адмоўныя вынікі. Новыя формы ўласнасці і

гаспадарвання.прыватызацыя і яе супярэчнасці. Зараджэнне прадпрымальніцтва. Стварэнне камерцыйных структур. Фермерство. Цяжкасці перабудовы эканомікі рэспублікі да рыначнай. Праграма Прэзідэнта Беларусі і ўрада па выхадзе з крызісу. Сацыяльная палітыка. Праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця, зацверджаныя I, II, III і IV Усебеларускімі народнымі сходамі.

Тэма 22. Навука і культура Беларусі у канцы XX – пачатку XXI стст.

Дасягненні беларускіх вучоных. Супярэчлівасці развіцця навукі. Закон аб дзяржаўнасці беларускай мовы. Дзейнасць Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны і Беларускага фонда культуры. Адукацыя. Літаратура і мастацтва. Вяртанне незаслужана забытых твораў і імёнаў дзеячаў культуры. Сродкі масавай інфармацыі. Пазіцыі праваслаўнай царквы і каталіцкага касцёла. Грамадскі рух за ахову прыроды, помнікаў гісторыі і культуры. Дыскусійныя пытанні.

Тэма 23. Удзел Беларусі ў Садружнасці Незалежных Дзяржаў

Развал СССР і ўтварэнне Садружнасці Незалежных Дзяржаў (СНД). Алма-Ацінская Дэкларацыя. Інтэрнацыянальныя сувязі Рэспублікі Беларусь з дзяржавамі Садружнасці. Узаемадзеянне дзяржаў Садружнасці ў ваеннай сферы ў барацьбе з арганізаванай злачыннасцю і тэрарызмам. Механізм выканання міждзяржаўных пагадненняў дзяржаў Садружнасці. Становішча СНД і перспектывы яго развіцця. Арганізацыя дагавора аб калектыўнай бяспеке (АДКБ). Асноўныя дыскусійныя пытанні.

Тэма 24. Станаўленне і развіццё Саюзнай Дзяржавы

Этапы яднання народаў Беларусі і Расіі. Саюзная дзяржава і яе органы. Эканамічная інтэграцыя. Рэгіянальная супрацоўніцтва. Развіццё навукі і тэхнікі. Фарміраванне адзінай адукацыйнай прасторы. Беларуска-расійскае культурнае ўзаемадзеянне. Саюзныя праграмы і праекты. Асноўныя дыскусійныя пытанні.

Тэма 25. Міжнародныя сувязі Рэспублікі Беларусь

Асноўныя мэты і задачы рэспублікі ў сферы міжнародных адносін. Дыпламатычнае прызнанне Рэспублікі Беларусь. Павышэнне актыўнасці ў дзейнасці ААН. Эканамічныя сувязі з замежнымі краінамі. Развіццё культурнага супрацоўніцтва. Беларусь і Еўразійскае эканамічнае згуртаванне (ЕўрАзЭС). Беларусь і Адзіная эканамічная прастора. Новыя геапалітычныя рэаліі. Асноўныя дыскусійныя пытанні.

Тэма 26. Беларуская дыяспара: гісторыя і сучаснасць

Гісторыя эміграцыі, яе асноўныя этапы. Развіццё эмігранцкіх супольнасцяў. Культурная спадчына беларусаў-эмігрантаў. Новая дзяржаўная палітыка ў дачыненні да дыяспары. Знакамітыя землякі. Асноўныя дыскусійныя пытанні.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

АСНОЎНАЯ ЛІТАРАТУРА

1. Гісторыя беларускай дзяржаўнасці ў канцы XVIII – пачатку XXI ст. : у 2 кн. / М. У. Смяховіч [і інш.]; рэдкал.: А. А. Каваленя [і інш.] ; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т гіст. – Мінск : Бел. навука, 2012. – Кн. 2. – 654 с.
2. Гісторыя беларускай дзяржаўнасці ў канцы XVIII – пачатку XXI ст. : у 2 кн. Кн. 1 / А. А. Каваленя [і інш.] ; рэдкал.: А. А. Каваленя [і інш.] ; Нац. акад. навук Беларусі, І-нт гісторыі. – Мінск : Беларус. навука, 2011. – 584 с.
3. Дмитрачков, П. Ф. Введение в историю Беларуси : учебно-метод. материалы / П. Ф. Дмитрачков. – Могилев : УО «МГУ имени А. А. Кулешова», 2012. – 60 с.
4. Дмитрачков, П. Ф. История Беларуси с древнейших времен до конца XVIII в. : учебно-метод. комплекс для студентов истор. специальностей / П. Ф. Дмитрачков. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2015. – 356 с.
5. История Беларуси : учеб. пособие для вузов : в 2 ч. Ч. 2 / Я. И. Трещенок [и др.] ; под ред. Я. И. Трещенка. – Могилёв : МГУ им. А. А. Кулешова, 2005. – 310 с.
6. История Беларуси в документах и материалах : науч. издание / авт.-сост. И. Н. Кузнецов, В. Г. Мазец. – Минск : Амалфея, 2000. – 672 с.
7. Новик, Е. К. История Беларуси: с древнейших времен до 2013 г. : учеб. пособие / Е. К. Новик, И. Л. Качалов, Н. Е. Новик ; под ред. Е. К. Новика. – 4-е изд., испр. и доп. – Минск : Вышэйшая школа, 2013. – 558 с.
8. Парашкоў, С. А. Гісторыя культуры Беларусі / С. А. Парашкоў. – Магілёў : УО МГУ им. А. А.Кулешова, 2001.
9. Снапкоўскі, У. Е. Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі : вуч. дапаможнік : у 2 ч. Ч. 2 / У. Е. Снапкоўскі. – Мінск : Бел. навука, 2004. – 327 с.
10. Хрестоматия по истории Беларуси : учеб. пособие : в 2 ч. / Изд. центр БГУ ; сост.: Я. И. Трещенок [и др.]. – Минск, 2012. – Ч. 2, кн. 1 : 1917–1945 гг. – 447 с.
11. Хрестоматия по истории Беларуси : учеб. пособие : в 2 ч. Ч. 1. С древнейших времен до 1917 г. / сост.: Я. Г. Трещенок [и др.] ; под науч. ред. К. М. Бондаренко. – Минск : Изд. центр БГУ, 2008. – 623 с.
12. Экономическая история Беларуси : учеб. пособие для вузов / В. И. Голубович [и др.] ; под общ. ред. В. И. Голубовича. – Минск : Экоперспектива, 2001. – 400 с.

ДАДАТКОВАЯ ЛІТАРАТУРА

1. Адамушко, В. Современная геральдика Беларуси / В. Адамушко, М. Елинская ; Департамент по архивам и делопроизводству Министерства юстиции Республики Беларусь. – Минск : Беларуская Энцыкл. імя П. Броўкі, 2012. – 536 с.
2. Беларусь в годы Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. / А. А. Коваленя (рук. авт. коллектива), А. М. Литвин, В. И. Кузьменко [и др.]. – Минск : Белта, 2005. – 544 с.
3. Беларусь на мяжы тысячагоддзяў. – Мінск : БелЭн, 2000. – 432 с.

4. Беларусь у Вялікай Айчыннай вайне, 1941–1945 : эцыклапедыя. – Мінск : БЕЛТА, 1990. – 544 с.
5. Беларусь: страницы истории / Нац. акад. наук Беларуси, Ин-т ист. ; редсовет: А. А. Коваленя [и др.]. – Минск : Бел. навука, 2011. – 408 с.
6. Белявина, В. Н. Беларусь в годы Первой мировой войны / В. Н. Белявина. – Минск : Беларусь, 2013. – 398 с.
7. Березкина, Н. Ю. Библиотеки и распространение научных знаний в Беларуси (XVI–XX вв.) / Н. Ю. Берёзкина ; науч. ред.: М. П. Костюк, А. А. Коваленя. – 2 изд., испр. и доп. – Минск : Бел. навука, 2013. – 522 с.
8. Гарады і вёскі Беларусі : энцыклапедыя / рэдкал.: Т. У. Бялова (дырэктар) [і інш.] ; Нац. акадэмія навук Беларусі. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2013. – Т. 8 : Мінская вобласць, кн. 4. – 528 с.
9. Гарады і вёскі Беларусі : энцыклапедыя / рэдкал.: Т. У. Бялова [і інш.] ; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2011. – Т. 8 : Мінская вобласць, кн. 2. – 464 с.
10. Гарады і вёскі Беларусі : энцыклапедыя / рэдкал.: У. Ю. Аляксандраў [і інш.] ; Нац. акадэмія навук Беларусі. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2014. – Т. 8 : Мінская вобласць, кн. 5. – 360 с.
11. Герб, Сцяг і Гімн Беларускай Дзяржавы = Герб, Флаг и Гимн Белорусской Державы : навукова-папулярнае выданне / аўтар тексту А. Марціновіч. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2011. – 87 с.
12. Гісторыя Беларусі : у 6 т. Т. 1–6 / М. Біч, В. Яноўская, С. Рудовіч [і інш.]. – Мінск : Экаперспектыва, 2000 – 2011.
13. Гісторыя беларускага мастацтва : у 6 т. Канец XVIII – пач. XX ст. / С. В. Марцэлеў [і інш.] – Мінск : Навука і тэхніка, 1989.
14. Гісторыя беларускай дзяржаўнасці ў канцы XVIII – пачатку XXI ст. : у 2 кн. / М. У. Смяховіч [і інш.] ; рэдкал.: А. А. Каваленя [і інш.] ; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т гіст. — Мінск : Беларуская навука, 2012. – Кн. 2. – 654 с.
15. Документы общероссийских партий и организаций либерального направления в Беларуси (1905–1918 гг.) : хрестоматия : учеб.-метод. пособие / авт.-сост. Д. С. Лавринович. – Могилев : УО МГУ им. А. А. Кулешова, 2010. – 344 с.
16. Игнатенко, И. М. Февральская буржуазно-демократическая революция в Белоруссии / И. М. Игнатенко. – Минск : Наука и техника, 1989. – 344 с.
17. Здановіч, У. В. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны (1941–1945 гг.) у адлюстраванні айчыннай гістарыяграфіі / У. В. Здановіч. – Брэст : Выд-ва БрДУ, 2008. – 253 с.
18. Калиновский, К. Из печатного и рукописного наследия / К. Калиновский Минск : Беларусь, 1988. – 208 с.
19. Каліноўскі, К. За нашу вольнасць. Творы, дакументы. – Мінск : Беларускі кнігазбор, 1999. – 464 с.
20. Круталевіч, В. Л. Гісторыя Беларусі: станаўленне нацыянальнай дзяржаўнасці (1917–1922 гг.) / В. Л. Круталевіч. – Мінск : Амалфея, 1999. – 167 с.
21. Круталевич, В. Л. На путях национального самоопределения. БНР – БССР – РБ / В. Л. Круталевич. – Минск : Экоперспектива, 1995. – 246 с.

22. Культура Беларусі : энцыклапедыя / рэдкал.: У. Ю. Аляксандраў (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2013. – Т. 4 : 3–Л. – 664 с.
23. Культура Беларусі : энцыклапедыя / Т. У. Бялова (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2012. – Т. 3 : Г–З. – 688 с.
24. Лавринович, Д. С. Деятельность Конституционно-демократической партии и «Союза 17 октября» в Беларуси (1905–1918 гг.) / Д. С. Лавринович. – Могилев : УО МГУ им. А. А. Кулешова, 2009.
25. Ладысеў, У. Ф. Паміж Усходам і Захадам: станаўленне дзяржаўнасці і тэрытарыяльнай цэласнасці Беларусі (1917–1939 гг.) / У. Ф. Ладысеў, П. І. Брыгадзін. – Мінск : Амалфея, 2003. – 251 с.
26. Лемяшонак, У. І. Вызваленне – без грыфа “Сакрэтна!” / У. І. Лемяшонак. – Мінск : Полымя, 1996. – 151 с.
27. Лыч, Л. Гісторыя культуры Беларусі / Л. Лыч, У. Навіцкі. – 2-е выд., дап. – Мінск : Экаперспектыва, 1997. – 486 с.
28. Мінск і мінчане: дзесяць стагоддзяў гісторыі. Крыніцы па гісторыі горада. Сацыяльныя структуры і паўсядзённасць (да 945-годдзя Мінска) : зборнік навуковых артыкулаў / уклад. А. І. Груша ; рэдкал.: А. А. Каваленя [і інш.]. – Мінск : Бел. навука, 2012. – 564 с.
29. Монархическое движение в России и Беларуси в 1905–1917 гг. : хрестоматия: учеб.- метод. пособие / авт.-сост. К. М. Брондаренко. – Могилев : УО МГУ им. А. А. Кулешова, 2009. – 296 с.
30. Памяць Беларусі: Рэспубліканская кніга / Мін-ва інфарм. Рэсп. Беларусь; рэдкал.: Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 2005. – 592 с.
31. Парфянкоў, У. Я. Беларусь у міжнародным супольніцтве (1945–1995 гг.) / У. Я. Парфянкоў. – Мінск : Экаперспектыва, 1995. – 307 с.
32. Пічэта, У. І. Гісторыя Беларусі / У. І. Пічэта. – Мінск, 2005.
33. Полацк. Гонар вякоў = Полоцк. Гордость веков = Polotsk. Honour of Ages : фотаальбом / аўтар тэксту і уклад. С. В. Тарасаў ; фота І. Ул. Супраненка. – Мінск : Беларусь, 2012. – 263 с.
34. Польша – Беларусь (1921–1953) : сборник документов и материалов / сост.: А. Н. Вабищевич [и др.]. – 2-е изд. – Минск : Бел. навука, 2012. – 423 с.
35. Рассадин, С. Е. Истоки государственной символики Беларуси. – Минск : Беларусь, 2014. – 112 с.
36. Рэлігія і царква на Беларусі : энцыклапед. даведнік. – Мінск, 2001.
37. Рэспубліка Беларусь. 20 год незалежнасці : зборнік матэрыялаў Міжнароднай навук.-практ. каферэнцыі, Мінск, 24–25 лістапада 2011 г. / рэдкал.: А.А. Каваленя [і інш.]. – Мінск : Бел. навука, 2012. – 547 с.
38. Самбук, С. М. Политика царизма в Белоруссии во второй половине XIX века / С. М. Самбук. – Минск : Наука и техника, 1980.
39. Самусік, А. Ф. Помнікі гісторыі і культуры Беларусі : вучэб. дапам. / А. Ф. Самусік. – Мінск : Экаперспектыва, 2013.
40. Сарокін, А. М. На росстанях айчынай гісторыі. Беларуская вёска (1917–1990) / А. М. Сарокін. – Мінск : Беларусь, 1999. – 296 с.

41. Смалянчук, А. Ф. Паміж краёвасцю і нацыянальнай ідэяй. Польскі рух на беларускіх і літоўскіх землях 1864 – люты 1917 г. / А. Ф. Смалянчук. – Санкт-Пецербург : Неўскі прасцяг, 2004. – 406 с.
42. Снапкоўскі, У. Е. Знешнепалітычная дзейнасць Беларусі (1944–1953 гг.) / У. Е. Снапкоўскі. – Мінск : Бел. навука, 1997. – 208 с.
43. Снапкоўскі, У. Е. Знешняя палітыка Рэспублікі Беларусь : курс лекцый / У. Е. Снапкоўскі. – Мінск : БДУ, 2007. – 183 с.
44. Тимохович, И. В. Битва за Белоруссию: 1941–1944 / И. В. Тимохович. – Минск : Беларусь, 1994. – 254 с.
45. Токарев, Н. В. Академия наук Белорусской ССР: годы становления и испытаний (1929–1945) / Н. В. Токарев – Минск : Наука и техника, 1988. – 181 с.
46. Туронак, Ю. Беларусь пад нямецкай акупацыяй / Ю. Туронак. – Мінск : Беларусь, 1993. – 236 с.
47. Улащик, Н. Н. Предпосылки крестьянской реформы 1861 г. в Литве и Западной Белоруссии / Н. Н. Улащик. – Москва : Наука, 1965.
48. Фридман, М. Б. Отмена крепостного права в Белоруссии / М. Б. Фридман. – Минск : Изд-во Белгосуниверситета имени В. И. Ленина, 1958. – 202 с.
49. Чепко, В. В. Сельское хозяйство Белоруссии в первой половине XIX в. / В. В. Чепко. – Минск : Наука и техника, 1966. – 218 с.
50. Шадурский, В. Г. Культурные связи Беларуси со странами Центральной и Западной Европы (1945–1990-е гг.) / В. Г. Шадурский. – Минск : Экоперспектива, 2000. – 368 с.
51. Швед, В. В. Паміж Польшчай і Расіяй: Грамадска-палітычнае жыццё на землях Беларусі (1772–1863 гг.) / В. В. Швед. – Гродна : ГрДУ, 2001. – 416 с.